

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: «Особливості маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з
жінками»

Виконавець:

студентка центру заочної та
вечірньої форм навчання

Богачова Тетяна Олексіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.психол.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Богач Олена Володимирівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нестабільність матеріально-економічного розвитку України впливає на духовні аспекти життя, перебудову ціннісних орієнтирів. За таких умов, повноцінне існування особистості в системі соціальних відносин часто призводить до поширення випадків маніпуляцій індивідуальною свідомістю.

Під час взаємодії з іншими людьми кожна особистість може свідомо або несвідомо використовувати маніпуляції для досягнення власної мети. Залежно від сформованої системи ціннісних орієнтацій та інших важливих психологічних чинників, індивід власноруч обирає варіант організації особистісної взаємодії з іншою людиною – як з об'єктом або як з суб'єктом. Коли обирається ракурс об'єкта, акцент у стосунках робиться на реалізації особистих потреб за рахунок використання іншої людини як засобу їх досягнення. Маніпулятивна поведінка має місце у стосунках там, де одна людина розглядається такою, яка володіє необхідними ресурсами і можливостями, що шляхом завуальованого обману використовує з власною метою інша людина. Звичайно, кожен із суб'єктів відносин має різний ступінь готовності застосовувати маніпулятивні техніки, оскільки на це впливають особливості морально-етичних установок, ставлення до конкретної людини, рольова позиція під час взаємодії, володіння практичними маніпулятивними навичками тощо. Виходячи з цього, важливим стає дослідження питання особливостей використання або свідомої відмови від маніпулятивної поведінки у різних груп суб'єктів.

Не дивлячись на наявність наукових робіт у психологічній галузі спрямованих на вивчення маніпулятивної поведінки, недостатньо вивченим залишається прошарок питань, що пов'язані з дослідженнями особливостей ставлення та використання маніпулятивної поведінки осіб чоловічої статі під час взаємодії з особами жіночої статі.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження особливостей маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками.

Для досягнення мети у роботі поставлені та вирішені такі **завдання**:

- здійснити теоретичний аналіз поняття «маніпулятивна поведінка» особистості у вітчизняній та зарубіжній літературі;
- проаналізувати особливості прояву маніпуляцій у міжособистісній взаємодії;
- встановити специфіку маніпулятивної поведінки чоловіків у взаємовідносинах з жінками;
- визначити методики дослідження особливостей маніпулятивної поведінки чоловіків під час особистісної взаємодії з жінками;

- зробити кількісний та якісний аналіз результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками;
- розробити психологічні рекомендації, що спрямовані на подолання негативних наслідків маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками.

Об'єкт дослідження – маніпуляція як психологічний феномен.

Предмет дослідження – особливості маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками.

Методи дослідження. Методичною основою дослідження є низка загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: аналіз, систематизація та узагальнення матеріалів наукових джерел, теоретичне моделювання, спостереження, опитування, тестування, кількісні та якісні методи аналізу результатів дослідження.

При написанні роботи використовувались комп'ютерні програми MS Word, MS Excel.

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох основних розділів та п'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (52 найменування) та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 70 сторінок (основна частина – 57 сторінок). Робота містить 6 таблиць і 2 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні аспекти вивчення маніпулятивної поведінки чоловіків під час взаємодії з жінками**» досліджено сутність понять «маніпуляція», «маніпулювання» та поняття «маніпулятивна поведінка». Розглянуто особливості прояву маніпулювання у міжособистісній взаємодії. Виділено три категорії маніпулятивних прийомів: організаційно-процедурні, особистісні та логіко-психологічні. Розглянуто найбільш поширені маніпулятивні прийоми. Проаналізовано специфіку маніпулятивної поведінки чоловіків у взаємовідносинах з жінками.

У другому розділі «**Емпіричне дослідження особливостей маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками**» представлено організацію та методики проведення дослідження. Підібрано наступний банк психодіагностичних методик: опитувальник «Діагностика маніпулятивних відносин» Т. Банта, методика дослідження макіавеллізму особистості (Мак-шкала) (адаптація В.В. Знакова), методика «Незакінчені речення»

(адаптація Л.В. Оконечнікової). За результатами кількісного та якісного аналізів описано особливості маніпулятивної поведінки чоловіків під час особистісної взаємодії з жінками. Проведене емпіричне дослідження дозволяє констатувати, що більшість опитаних чоловіків мають особистісну схильність до маніпулювання жінками. Використання чоловіками різних маніпулятивних прийомів у стосунках з жінками дозволяє їм вважати, що вони тримають все під своїм контролем та відчувати себе більш досвідченими та впевненими.

ВИСНОВКИ

1. За результатами дослідження підходів науковців щодо сутності поняття «маніпуляція» встановлено, що воно є поширеним засобом міжособистісної взаємодії на сучасному етапі життя. Головними ознаками маніпулятивного впливу є приховане використання маніпулятором іншої людини як об'єкта досягнення власної мети.

2. Виділяються три категорії маніпулятивних прийомів: організаційно-процедурні, особистісні та логіко-психологічні, серед яких найпоширенішими є дозованість або надмірність пропонованої інформації; провокація підозри у жертви; посилення на відомих та досвідчених осіб; використання агресивної манери ведення бесіди; уявне нерозуміння співрозмовника; надмірна повага; демонстрація втоми; надана люб'язність; просьба; використання оціночних суджень; перебивання співрозмовника; ілюзія вибору тощо.

Маніпулятивні прийоми можуть використовуватися особистістю будь-якої статі та віку як свідомо так і несвідомо. Етичне питання особистого ставлення до маніпулювання та його поширення як процесу завуальованого впливу на іншу людину з метою використання її чеснот або слабкостей, залишається відкритим, оскільки залежить від свідомого та відповідального вибору кожної особистості.

3. Встановлено, що чоловіки, які перебувають і не перебувають у шлюбі не мають значних відмінностей стосовно етичних поглядів на маніпуляцію. Більшість допускає можливість використовувати жінок для досягнення власних або спільних з ними цілей, отже мають схильність до розвитку маніпулятивної поведінки. Основними маніпулятивними прийомами, за допомогою яких чоловіки впливають на жінок є – шантаж грошима, висування вимог, просьба, тиск на слабкі місця, підкреслення недоліків, гра на почуттях, а також дезінформація, обман, недомовленість тощо.

4. Визначено особливості маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками, які ґрунтуються на тому, що більшість опитаних чоловіків вдаються до використання маніпуляцій. У стосунках з жінками чоловіки найчастіше маніпулюють у випадках коли це необхідно для досягнення як

власної мети так і спільних цілей, коли жінка дотримується неправильної думки та коли необхідно прийняти швидке рішення. Чоловіки виявили особистісну готовність досягати бажаного результату та впливати на жінку за допомогою таких маніпулятивних прийомів, як переконання, аргументація, ласка, компліменти, лестощі, демонстрація образи, відволікання уваги від невігідних фактів та тиск на жалість.

За результатами кількісного та якісного аналізів отриманих даних, всіх респондентів було розподілено за трьома групами. До першої було віднесено чоловіків з високим рівнем макіавеллізму та високим рівнем і середнім з тенденцією до високого рівня розвитку маніпулятивних відносин за шкалою Т. Банта. До другої групи входили опитані чоловіки, які мали середній рівень макіавеллізму та середній з тенденцією до низького рівня розвитку маніпулятивних відносин. Відповідно, до третьої групи входили чоловіки немакіавеллісти, що мали низьку тенденцію до розвитку маніпулятивних відносин.

Узагальнення результатів емпіричного дослідження дозволяє акцентувати на тому, що всі чоловіки першої, третьої та більша частина другої групи мали чітке розуміння поняття «маніпуляція», визначали його як прихований вплив на іншу людину, що примушує діяти не за власною волею. Усвідомлення змістовних характеристик маніпуляції не стало на заваді її використання під час взаємодії з жінками у чоловіків, які входили до першої та другої групи, а також частково – до третьої. Представники першої групи частіше використовують погрози, шантаж, переконання і аргументацію, спотворення інформації як маніпулятивні прийоми. Для них маніпулювати жінкою, значить проявляти владу, силу, розум, хитрість – все те, що дає можливість відчувати особисту перевагу над партнерками.

Характерною ознакою маніпулятивної поведінки чоловіків, які входили до другої групи є переконаність у тому, що вона допомагає піклуватися про жінок та краще порозумітися з ними. Метою їх маніпуляцій є уникання проблемних питань, швидке переконання жінки у правильності рішення а також можливість помститися за образи. Опитані з середнім рівнем макіавеллізму найчастіше використовують жінку як об'єкт впливу тільки за певних обставин, коли вважають, що немає іншого вибору або необхідно прийняти швидке рішення.

Особливістю поведінки чоловіків немакіавеллістів з низьким рівнем маніпулятивних відносин, яких було віднесено до третьої групи є те, що більшість з них вважає маніпулювання неприпустимим у стосунках з жінками, оскільки це є проявом чоловічої слабкості, егоїзму та невпевненості у собі. Не зважаючи на той факт, що представники цієї групи намагаються не вдаватися

до маніпулятивних прийомів, ситуативно вони можуть використовувати ласку компліменти, рідше – лестощі як безвідмовні засоби впливу на жінок.

Не зважаючи на той факт, що більшість опитаних чоловіків продемонстрували лояльне ставлення до маніпуляцій та особистісну схильність до маніпулятивної поведінки, вважають неприпустимим маніпулювання ними з боку жінки. Тільки в окремих випадках, коли це необхідно для досягнення спільних цілей та вирішення неважливих питань, жінки можуть маніпулювати чоловіками.

Особливості проявів маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками залежать від рівня макіавеллізму (високого, середнього та низького), який ґрунтується на розвитку особистісних якостей особистості та системи її моральних переконань. Чоловіки-немакіавеллісти з низьким рівнем маніпулятивних відносин сприймають жінку як рівноправного партнера, ставляться до неї з повагою та довірою, тому свідомо намагаються не використовувати її довіру для досягнення власної мети. Низький рівень поваги до жінки, сприймання її як не дуже розумної та нижчої за себе, допомагає чоловікам з високим та середнім рівнями макіавеллізму виправдовувати використання маніпуляцій у стосунках з представницями протилежної статі.

Отримані результати теоретико-прикладного дослідження з обраної теми «Особливості маніпулятивної поведінки чоловіків у стосунках з жінками» можна використовувати психологам під час індивідуальної та групової консультативної діяльності з питань організації продуктивних взаємовідносин чоловіків та жінок.